

Εἶνε δὲ ἀδύνατον, καθ' ὅσον δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἀξάνωσι καὶ πλεονάζωσιν αἱ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς γῆς πάντοτε αἱ αὐταὶ ἐν ἑξατμίσει σταθερῶς ὑπάρχουσαι ἀπ' αἰώνων οὐσίαι. Τοῦναντίον μάλιστα κατὰ τὴν ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐξενεχθεῖσαν ἡμετέραν γνώμην κυρουμένην ὑπὸ τῆς ὀρθῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ λογικῆς, τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς, ὡς ἐκ τῆς ἀκαταπαύστου ἀποψύξεως αὐτῆς, ὑφίσταται ἀενάως αὐξοῦσαν ἔλλειψιν οὐσιῶν καὶ ἀραιώσιν τῶν ἐν αὐτῷ ἀερίων καὶ ἀτμῶν καὶ ὑγρῶν, ὡς ἐκ τοῦ κενοῦ χώρου τοῦ ὑπολειπομένου συνεχῶς ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου συμπυκνώσεως, στερεοποιήσεως καὶ ἐναποθέσεως ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ φλοιοῦ νέων στερεῶν στοιβῶν.

Ἄρα τὰ ἡφαίστεια εἰσὶ φαινόμενα μόνον τῶν βαθυτέρων στρωμάτων τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς παραγόμενα διὰ τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης φυσικῆς καὶ χημικῆς ἐπιδράσεως τῶν ὑπογείων ὑδάτων ἐπὶ τῶν διαφόρων ὀρυκτῶν καὶ μεταλλικῶν οὐσιῶν τῆς γῆς καὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἰσχυρᾶς κεντρικῆς θερμότητος ἐπὶ τε τοῦ κυκλοφοροῦντος ὕδατος καὶ τῶν λοιπῶν ἐν διαλύσει καὶ βρυστοποιήσει οὐσιῶν τῶν ὑπογείων αὐτῶν στρωμάτων.

[Ἔπεται τὸ τέλος.]

ΙΩ. ΦΟΥΣΤΑΝΟΣ.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΙΘΗΚΩΝ

Α'

Κοινωνία καὶ οἰκογένεια τῶν πιθήκων.

Συγκρίνοντες τὰ ὀρμέφυτα τῶν ζώων ἐν γένει, ἢ καὶ τῶν πιθήκων ἰδιαιτέρως πρὸς τὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρώπου διακρίνομεν χάσμα δυσπλήρωτον. Σφάλλονται ὁμοῦ οἱ ἐξετάζοντες μόνον τὰ δύο ταῦτα ἔσχατα σημεῖα. Ἄν κατελθόντες πάσας τὰς βαθμίδας τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς συγκρίνωμεν τοὺς ταπεινοτέρους τούτους ἀντιπροσώπους πρὸς τινὰ ζῶα, θὰ ἴδωμεν τὰς διαφορὰς ἐκλείπουσας καὶ ἀναφαινομένας ἀναλογίας. Ἐκ τούτου πολλοὶ συνεπέραναν ὅτι πολὺ ὀλιγώτεροι διαφορὰ ὑφίστανται μεταξύ τινων πιθήκων καὶ τῶν Αὐστραλιῶν αὐτοχθόνων ἢ μεταξύ τῶν τελευταίων τούτων καὶ τῶν Εὐρωπαϊῶν κατοίκων τῶν μεγαλοπόλεων, οἵτινες ἐκληρονόμησαν πάσας τὰς προόδους, ἃς ἐποίησατο τὸ ἀνθρώπινον εἶδος, ἀφ' ὅτου ἐξῆλθε τῆς ζωῆδος αὐτοῦ καταστάσεως, δηλαδή ἐπὶ τρεῖς ὅλας γεωλογικὰς περιόδους.

Ἠθικὰ τινὰ καὶ νοητικὰ προσόντα οἱ πίθηκοι ἔχουσι κοινὰ πρὸς τε τοὺς ἀγρίους λαοὺς καὶ πρὸς τινὰ θηλαστικὰ πεπρωκισμένα διὰ κοινωνικῶν ὀρμέφυτων, ὡς οἱ κύνες, οἱ ἵπποι, οἱ ἐλέφαντες.

Ὁ ἀνθρώπος ἐξημέρωσε μόνον τὰ ζῶα ἐκεῖνα, ἅτινα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ φύσει βιοῦσι κατὰ κοινω-

νίας πολυαριθμούς ἢ ὀλιγαριθμούς. Ζῶα κοινωνικὰ ἀπαντῶσιν ἐν ἀπάσαις ταῖς ζωολογικαῖς τάξεσιν, ἐν αἷς ταῦτα κατέχουσι τὴν ὑψίστην θέσιν. Τοιαῦτα εἶναι οἱ μύρμηκες καὶ αἱ μέλισσαι ἐν τοῖς ἐντόμοις, οἱ ψιττακοὶ ἐν τοῖς πτηνοῖς, οἱ ἵπποι καὶ οἱ ἐλέφαντες ἐν τοῖς παχυδέρμοις, οἱ κύνες καὶ αἱ ἄρκτοι ἐν τοῖς σαρκοφάγοις καὶ τέλος ὁ ἄνθρωπος.

Εἰς ἄκρον πλανῶνται οἱ νομίζοντες, ὅτι τὰ κοινωνικὰ ὀρμέφυτα εὐρίσκονται μᾶλλον ἀνεπτυγμένα εἰς τοὺς ἀνθρωποειδεῖς πιθήκους, ἢ εἰς πολλοὺς ἄλλους μικροτέρους πιθήκους διακρινομένους ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐξ ἀνατομικῶν χαρακτηριστῶν, ἀλλ' οἵτινες εἶναι ζῶα τελειότατα ἰδίᾳ διὰ τὴν δεινρόβιον αὐτῶν ζωὴν.

Πράγματι οἱ μεγάλοι ἀνθρωπόμορφοι πίθηκοι, δὲν εἶναι μῆτε ἀληθεῖς πίθηκοι μῆτε ἀνθρωποὶ, ἀλλὰ κατέχουσι μέσον τι ἐν ἀμφοτέροις, εἶναι ὄντα ἡμιτελῆ κακῶς κάτεσκευασμένα, προσωρισμένα ἐν τῇ πάλῃ περὶ τῆς ὑπάρξεως νὰ παραγκωνισθῶσιν ὑπὸ διαδόχων δυναμένων νὰ ὀρθοποδήσωσιν ὡς ὁ ἄνθρωπος ἢ νὰ βαδίσωσι τετραποδῆτι καὶ ἀναρριχηθῶσιν ὡς ἀληθεῖς δεινρόβιοι πίθηκοι.

Οἱ ἀναρριχητικοὶ πίθηκοι εἶναι κατ' ἐξοχὴν κοινωνικοὶ, ζῶσι κατ' ἀγέλας πολυαριθμοὶ, καὶ εὐκόλως ἐξημεροῦνται καθιστάμενοι ὠφελιμώτατοι.

Ὁ Γορίλλας τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς βιοῖ κατ' οἰκογενεῖας μικρὰς πατριαρχικὰς, ἐν αἷς πολλὰὶ θήλειαι μετὰ τῶν τέκνων των ὑπακούουσιν εἰς ἓνα καὶ μόνον ἀκμαῖον ἄρρην. Οἱ Χιμπανσιῖδες τῆς αὐτῆς χώρας ἔχουσι ταῦτα ἦθη.

Οἱ κυνοκέφαλοι καὶ ὄλοι οἱ μικροὶ κατὰ τὸ σῶμα πίθηκοι τοῦ ἀρχαίου κόσμου, καθὼς καὶ πολλοὶ ἀμερικανικοὶ βιοῦσι κατὰ πολυαριθμούς ἀγέλας, ἢ δὲ μητρικὴ στοργὴ ἣτις ὑφίσταται ζωηροτάτη ἐφ' ὅσον τὰ νεογνὰ ἔχουσι ταύτης ἀνάγκην, ἐκλείπει μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς παιδικῆς ἡλικίας.

Ἀνάλογα ἦθη παρατηρήθησαν καὶ εἰς τινὰς ἀγρίας φυλάς παρ' ὅλοις δὲ τοῖς λαοῖς ὑφίσταται ἢ παράδοσις ἐποχῆς τινος παρωχημένης καθ' ἣν οἰκογενειακοὶ δεσμοὶ δὲν ὑφίσταντο. Πολλὰ καθιστῶσι πιθανὴν τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι οὐδένα εἶχον οἰκογενειακὸν δεσμὸν αἱ ἀνθρώπιναι φυλαὶ αἱ οἰκοῦσαι τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν ἐποχὴ *Πινόκερω* τοῦ *τοιχορρίνου* καὶ τοῦ *Μαμμούθ* καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην ἔτι ταύτης ἐποχῆν *Ἐλέφαντος* τοῦ *ἀρχαῖκου* καὶ *Ἐλέφαντος* τοῦ *μυσημβρινοῦ*.

Οἱ ἀνθρωπόμορφοι πίθηκοι βιοῦσι νῦν καθ' ὁμάδας μικρὰς, κατ' οἰκογενεῖας πολυγάμους ὡς οἱ ἀθλιέστεροι τῶν ἀγρίων. Πολλὰ πείθουσι ὅτι καὶ οἱ τρωγλοδύται τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν ἐπο-

χὴν τοῦ Ταράνδου τὸν αὐτὸν διήγον βίον· ἐνῶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τὴν λεγομένην τοῦ Σεντασέλ (1) κατὰ πολυαριθμούς ομάδας οἱ ἄνθρωποι κατεσκήνουν εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν. Ἄγνοοῦμεν ἂν καὶ οἱ μεγάλοι πίθηκοι δὲν ἔζων ἄλλοτε κατὰ πολυαριθμούς ἀγέλας, ὡς βιοῦσι σήμερον τὰ μικρότερα αὐτῶν εἶδη.

Αἱ μικραὶ τῶν πιθήκων κοινωνίαι, αἵτινες συνιστῶσι νῦν ὀλίγας τινὰς ἀποικίας ἐν Ἀφρικῇ καὶ Ἀσίᾳ ὁσημέρου ἐκλείπουσιν, ἐνῶ αἱ φυλαὶ τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρώπου ἐπεκτείνονται βαθμηδὸν ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαιρας. Τὸ τοιοῦτον οὐδὲν ἐνέχει τὸ παράδοξον, καθ' ὅσον καὶ τῶν ἀγριωτέρων καὶ ἀθλιωτέρων ἀνθρωπίνων φυλῶν ἐπίκειται ἡ ἐκλείψις ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Αὐταὶ ἐξαλείφονται ὡς ὁ κάστωρ καὶ ἡ ἄρκτος οὐχὶ ἔνεκεν ἀμέσου καταδιώξεως, ἀλλὰ διότι ὁ πεπολιτισμένος ἄνθρωπος καταλαμβάνει τὰς πεδιάδας ἐξ ὧν ἦντλουν τὰ τρόφιμα αὐτῶν. Ἄφ' ἑτέρου ὁ ἄνθρωπος κατώρθωσε δὲ τῶν ἐνδυμάτων, τῶν οἰκημάτων καὶ τῆς παρασκευῆς τῶν τροφίμων νὰ ζῆ εἰς πάντα τὰ κλίματα, ἐνῶ οἱ πίθηκοι δὲν δύνανται νὰ ἐπεκταθῶσι καὶ βιώσωσι πανταχοῦ.

Οἱ ἀνθρωπόμορφοι πίθηκοι, παρατηρεῖ ὁ Οὐζῶ, δίδουσιν ἡμῖν τὸ ὑπόδειγμα τῶν μικρῶν ἀγρίων κοινωνιῶν, ἐνῶ οἱ μύρμηκες δεικνύουσιν ἡμῖν τὰς πολυαριθμούς βαρβάρους κοινωνίας. Αἱ μικραὶ τῶν πιθήκων ομάδες συγκερατοῦνται ὡς ἄλλοτε αἱ πατριαρχικαὶ οἰκογένειαι, διὰ τῆς ὑποταγῆς εἰς ἓνα ἀρχηγόν. Ἐκάστη ὁμάς ἓνα μόνον ἀναγνωρίζει ἀρχηγόν, ἐν ἄρρενα ἀκμαῖον, αἱ θήλειαι ἀνήκουσιν αὐτῷ, τὰ τέκνα εἰς αὐτὸν ὑπακούουσι καὶ οἱ νέοι ὑπηρετοῦσιν ὑπ' αὐτὸν μέχρι οὗ βαρυνθέντες τὴν ὑποταγὴν τὸν ἐγκαταλείψωσιν ἢ τὸν φονεύσωσιν.

Οἱ μικρότεροι ὅμως πίθηκοι ζῶσιν ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ βίου καὶ ἔρωτος ὡς αἱ ἀγέλαι τῶν μηρυκαστικῶν καὶ τῶν κυνῶν· οὕτω βιοῦσιν αἱ ἀγέλαι τῶν κυνοκεφάλων ἐν Ἀφρικῇ καὶ τὰ πλειότερα εἶδη τῶν ἀμερικανικῶν πιθήκων. Μυκηταὶ οἱ χρυσόκερκοι οἱ παρατηρηθέντες ὑπὸ τοῦ Οὐμβόλδου παρὰ τὴν μονὴν τοῦ Καρεπὴ ἦσαν τόσῳ πολυαριθμοὶ, ὥστε ὑπελόγησε τούτους ἀνὰ δύο χιλιάδας καθ' ἑκάστην τετραγωνικὴν λεύγαν. Οἱ πίθηκοι τῆς Σουμάτρας βαδίζουσι κατ' ἀγέλας δεινὰς ποιοῦντες λεηλασίας.

Ἄνευρίσκομεν εἰς τοὺς πιθήκους δεσμούς οἰκογενειακούς; Ἀναγκαιῶς παραδεχόμεθα τοιοῦτόν τι γιγνώσκοντες τὰς οἰκογενείας τῶν γορίλλων καὶ χιμπανσῆ, αἵτινες κατάγονται ἐξ ἐνὸς καὶ μόνου ζεύγους· καὶ συγχρόνως ὑποθέτομεν ὅτι τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας συνδέουσιν αἰσθήματα ἀγά-

πης, ἐπειδὴ πρὸς τὰς ἄλλας οἰκογενείας διακείνται πάντοτε ἐχθρικῶς.

Διήγησις τοῦ ἱεραποστόλου Σαβάζ ἀποδεικνύει τὸ μέγεθος τῆς μητρικῆς στοργῆς τῶν χιμπαντῆ: «Θήλειά της, λέγει, εὕρισκετο ἐπὶ δένδρου, ὅτε παρετήρησαν ταύτην μετὰ τοῦ ἄρρενος καὶ δύο νεογνῶν διαφόρου φύλου. Ἀμέσως κατήλθε τάχιστα μετὰ τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος νεογνοῦ ὅπως κρυβῆ ἐν τῷ πυκνῷ τοῦ δάσους. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ νεαρὸς ἄρρην ἔμενε, ἐπανῆλθεν ἀμέσως εἰς βοήθειάν του. Ἀνερχήθη καὶ ἔλαβεν αὐτὸν εἰς τοὺς βραχίονας. Τότε ὅμως ἐφονεύθη διὰ σφαίρας διελεύσεως τὴν καρδίαν αὐτῆς καὶ πληγώσασης τὸ τέκνον εἰς τὸν πῆχυν τοῦ βραχίονος.»

Ὁ Οὐζῶ πρὸς τὸ γεγονός τοῦτο συγκρίνει τὴν ἀδιαφορίαν ἣν ἐπεδείξατο γυνὴ τις ἐκ νέας Ζηλανθίας κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ υἱοῦ της μετὰ τοῦ θαλασσοπόρου Κούκ, καίτοι οὗτος ἔκαμε ταύτην γνωστὸν ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπανήρξου.

Ἡ πατρικὴ στοργὴ ἐκδηλοῦται ἐπίσης εἰς τοὺς πίθηκους; Ἰχνη ταύτης ἀνευρίσκει ὁ Οὐζῶ ἐξετάζων πῶς οἱ γηραιοὶ ἀνθρωποειδεῖς προστατεύουσι τὴν οἰκογένειαν ἧς τινος εἶναι ἀρχηγοί.

Ὑφίσταται ὅμως πατρικὴ στοργὴ παρ' ἅπανσι τοῖς ἀνθρώποις; Ἡ ἀπάντησις δύνανται νὰ εἶναι καθαρῶς ἀρνητικὴ. Ὑπάρχουσι πολυαριθμοὶ φυλαὶ ἐν αἷς οἱ πατέρες δὲν ἀναγνωρίζουσι μήτε τὰ ἴδια αὐτῶν τέκνα, ἐν αἷς τὰ ὀνόματα μεταδίδονται ἀπὸ τῶν γυναικῶν καὶ ἐν αἷς κληρονόμοι τοῦ πατρὸς εἶναι τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς του. Δικαίως λοιπὸν ὁ Οὐζῶ ἐπιλέγει ὅτι παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ αἶσθημα τῆς πατρικῆς στοργῆς δὲν διακρίνει τὸ ἀνθρώπινον εἶδος.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν μητρικὴν στοργὴν, τοιαύτην ἔχουσι ἅπαντα τὰ θηλαστικά καὶ τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ἐρπετὰ ἀκόμη. Πατρικὴν στοργὴν ἔχουσι καὶ οἱ ἰχθύες, ἰδίως οἱ τοῦ γένους *Γαστερόστυοι* (ἰχθύες τῶν γλυκῶν ὑδάτων). Εἰς δὲ τὰ ἔντομα μητρικῆς στοργῆς ἐλατήρια παρατηροῦμεν εἰς τὰς στείρας θηλείας τῶν ὑμενοπτέρων.

Εἰς τινὰς μονογάμους πίθηκους ἀνευρίσκομεν παραδείγματα συζυγικοῦ ἔρωτος. Τοιοῦτοι πίθηκοι εἶναι οἱ μικροὶ ἀμερικανικοὶ πίθηκοι Ἰακχοι, τῶν ὁποίων ἐνῶ αἱ θήλειαι ἐλαχίστην κέκτηνται μητρικὴν στοργὴν, ἡ πατρικὴ στοργὴ ὑφίσταται λίαν ἀνεπτυγμένη εἰς τοὺς ἄρρενας. Θὰ ἴδωμεν πῶς ἡ θήλειαι τοιοῦτου τινὸς πίθηκου βαρυνόμενη νὰ φέρῃ εἰς τὰ ἀγκάλας της τὸ τέκνον καλεῖ τὸν ἄρρην νὰ λάβῃ τοῦτο καὶ τὸ περιποιηθῆ.

Ὅτε ἐν τῷ φυσιολογικῷ κήπῳ τῶν Παρισίων ἀπέθανεν Ἰακχὸς τις ὁ ἐπιζῶν σύζυγος διετέλει ἀπαρηγόρητος. Ἐθώπευσεν ἐπὶ μακρὸν τὸ στόμα τῆς συντρόφου του, ἀφοῦ δὲ ἐπέστη περὶ τοῦ θανάτου ἔθετο τὴν χεῖρα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ παρέμενε ἀκίνητος, ἀποποιούμενος τροφήν μέχρι ὅτου καὶ αὐτὸς ἀπέθανε.

(1) Saint-Acheul εἶναι μικρὸν χωρίον παρὰ τὴν Ἀμιένην τῆς Γαλλίας, ἐν ᾧ ἀνεκαλύφθησαν παμπληθῆ ἐργαλεῖα τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου. Σημ. Μ.

Μακάκος ὁ Σιληνὸς τῶν Ἰνδιῶν μίαν καὶ μόνην ἔχει σύζυγον διατελών ταύτη πιστὸς μέχρι τοῦ θανάτου.

Κατηγοροῦσι τοὺς ἀνθρωπομόρφους πιθήκους ὅτι ἀρπάζουσι τέκνα καὶ φυλάττουσιν ἐντὸς τῶν δασῶν γυναικας Μαλαισίας καὶ Αἰθιοπίδας. Καί τοι ὁ Σεβάζ ἀρνείται ὅτι ὁ Γορίλλας ἀρπάζει γυναικας, εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ θεὰ γυναικῶν διεγείρει αὐτοῖς ἐρωτικὰς ὁρμάς.

Γεγονὸς τι συμβάν ἐν τῷ φυσιολογικῷ κήπῳ τῶν Παρισίων, ὅπερ διηγεῖται ὁ Μποατάρ, ἀποδεικνύει ὅποια αἰσθήματα διεγείρουσιν εἰς τοὺς πιθήκους αἱ γυναῖκες.

Κυνοκέφαλός τις διέφυγε τοῦ θηριοτροφείου καὶ ἐπλήρωσεν ἓνα τῶν φυλάκων οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ πλησιάσῃ αὐτόν. Ἡ κόρη τοῦ φύλακος ἥτις ἐγνώριζε τὴν ἀγάπην τοῦ πιθήκου πρὸς αὐτὴν ἔτρεξεν ἀπὸ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τοῦ κλωβοῦ καὶ εἶπεν εἰς παιδίον τι εὐρισκόμενον ἐκεῖ νὰ τὴν φιλήσῃ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ πιθήκος, φοβερὰν ἐξέβαλε κραυγὴν καὶ ὤρμησεν ἐν τῷ κλωβῷ ἵνα δῆξῃ διὰ μέσου τῶν κιγκλίδων τὸν διεγείραντα τὴν ζηλοτυπίαν του.

Ἐκ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιθεωρήσεως.

(Ἐπεται συνέχεια.)

... Α

ΠΟΘΕΝ ΠΡΟΕΡΧΕΤΑΙ ΤΟ ΚΑΚΟΝ

Ἐρημίτης ἔζη ἐν τῷ δάσει, μὴ φοβούμενος τὰ ἄγρια θηρία. Ὁ ἐρημίτης καὶ τὰ ἄγρια συνδιελέγοντο καὶ συνεννοοῦντο.

Ἡμέραν τινὰ ὁ ἐρημίτης ἦτο ἐξηπλωμένος ὑπὸ δένδρον· ἐκεῖ δὲ συνῆλθον ὅπως διανυκτερεύσασιν εἰς κόραξ, μία περιστέρα, μία ἔλαφος καὶ εἰς ὄφις. Τὰ ζῶα ταῦτα ἤρχισαν συζητοῦντα περὶ τῆς αἰτίας τοῦ ἐπὶ τοῦ κόσμου κακοῦ.

Ὁ κόραξ ἔλεγε :

— Ἀπὸ τὴν πείναν προέρχεται τὸ κακόν. Ὅταν κανεὶς τρώγῃ καὶ χορταίνῃ, καὶ μένη ἐπὶ ἐνὸς δένδρου κλάων, ὅλα τῷ φαίνονται ὠραῖα, καὶ καλὰ. Ἄλλ' ἂν μένη δύο ἡμέρας νῆστις, καὶ καλὰ. Ἄλλ' ἂν μένη δύο ἡμέρας νῆστις, δὲν θὰ ἔχη ὄρεξιν οὔτε νὰ ἴδῃ τὴν φύσιν. Θὰ εἶνε ἀνήσυχος, δὲν θὰ εἴμπορῇ νὰ μείνῃ εἰς τὴν θέσιν του· ἅμα ἐν τεμάχιον κρέατος εἰ καὶ χειρότερον ἀκόμη φανῇ ἐνώπιόν του, ῥίπτεται ἐπάνω του χωρὶς νὰ σκεπθῇ. Ματαιῶς τὸν κτυποῦν με ξύλον, ἢ τοῦ ῥίπτουν πέτρας. Σκύλοι ἢ λύκοι ματαιῶς ἀρπάζουν τὴν τροφήν ἀπὸ τὸ στόμα του· δὲν τὴν ἀφίνει. Πόσους τοῦ γένους μας θανατοῖνε ἢ πείναι! Ἀπὸ τὴν πείναν προέρχεται ὅλον τὸ κακόν.

Ἡ περιστέρα ἔλεγε :

— Κατὰ τὴν γνώμην μου, τὸ κακόν δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν πείναν, ἀλλ' ἀπὸ τὸν ἔρωτα.

Ἄν ἐξῶμεν μόνοι, δὲν θὰ ὑπεφέρομεν τόσον πολὺ, τοῦλάχιστον θὰ ὑπεφέρομεν μόνοι. Ἐν ᾧ ζῶμεν πάντα κατὰ ζεύγη, καὶ ἀγαπῶμεν τόσον πολὺ τὴν σύντροφόν μας, ὥστε δὲν εἴμποροῦμεν νὰ εὐρωμεν ἡσυχίαν, μόνον αὐτὴν συλλογιζόμεθα : «Ἐφαγε; Μῆπως κρῦνει;» Καὶ ὅταν ἀπομακρύνεται ὀλίγον, φοβερὰ ἀνησυχία μᾶς καταλαμβάνει. Μᾶς βασανίζει ἡ ὑποψία μήπως τὴν κατεσπάρξε κανεὶς γύψ ἢ μήπως τὴν συνέλαβαν οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ἀρχιζομεν νὰ τὴν ἀναζητῶμεν, καὶ εἰς τὸ δίκτυον ἐνὸς ἀνθρώπου. Καὶ ἂν ἐγάθη ἢ σύντροφός μας δὲν τρώγομεν πλέον, δὲν πίνομεν πλέον, τὴν ζητοῦμεν μόνον καὶ κλαίομεν. Πόσοι ἀπὸ ἡμᾶς ἀποθνήσκουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον! Ὅλον τὸ κακόν προέρχεται ὄχι ἀπὸ τὴν πείναν, ἀλλ' ἀπὸ τὸν ἔρωτα.

Ὁ ὄφις ἔλεγε :

— Ὅχι, τὸ κακόν δὲν προέρχεται οὔτε ἀπὸ τὴν πείναν, οὔτε ἀπὸ τὸν ἔρωτα, ἀλλ' ἀπὸ τὴν κακεντρέχειαν. Ἄν ἐξῶμεν ἡσυχίαν, ἂν δὲν ἐζητοῦμεν φιλονεικίας, ὅλα θὰ ἦσαν πολὺ καλὰ· ἐν ᾧ ἅμα ἐν πρᾶγμα δὲν γίνῃ ὅπως τὸ ἐπιθυμοῦμεν, θυμόνομεν καὶ ὅλα μᾶς φαίνονται ἀνάποδα. Ἄλλο δὲν σκεπτόμεθα παρὰ πῶς νὰ ξεθυμάνωμεν τὸν θυμόν μας εἰς κάποιον. Καὶ τότε μανιώδεις συρίζομεν καὶ συστρεφόμεθα καὶ ζητοῦμεν νὰ δαγκάσωμεν ὅποιον εὐρωμεν ἐμπρὸς μας. Καὶ δὲν λυπούμεθα πλέον κανένα· καὶ εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ δαγκάσωμεν τὸν πατέρα μας καὶ τὴν μητέρα μας, εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ φαγωθῶμεν μόνοι μας, καὶ ἡ μανία μας μᾶς ἐξολοθρεύει ἐπὶ τέλους. Ὅλον τὸ κακόν προέρχεται ἀπὸ τὴν κακεντρέχειαν.

Ἡ ἔλαφος ἔλεγε :

— Ὅχι, οὔτε ἀπὸ τὴν κακίαν, οὔτε ἀπὸ τὸν ἔρωτα, οὔτε ἀπὸ τὴν πείναν προέρχεται τὸ κακόν, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν φόβον. Ἄν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ φοβώμεθα, ὅλα θὰ ἦσαν καλὰ. Οἱ πόδες μας εἶνε ἔλαφροὶ καὶ τρέχομεν πολὺ καὶ εἴμεθα βωμαλέοι. Κατὰ τῶν μικρῶν ζῶων ὑπερασπιζόμεθα με τὰ κέρατά μας· κατὰ τῶν μεγάλων με τὴν ὠκυποδιάν μας. Ἄλλὰ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ μὴ φοβώμεθα. Κλάδος τις τρίζει εἰς τὸ δάσος, ἐν φύλλον κινεῖται, τρέμομεν σύσσωμοι· ἡ καρδιά μας κτυπᾷ δυνατὰ ὡς νὰ ἐμελλε νὰ τιναχθῇ ἔξω ἀπὸ τὸ στήθος, καὶ τρέχομεν, πετῶμεν ὡς βέλη. Ἄλλοτε περᾶ λαγῶς τις, ἐν πτηνὸν κινεῖ τὰς πτέρυγας του, μικρὸν κάρφος πίπτει· νομίζομεν ὅτι μᾶς καταδιώκει ἄγριον θηρίον καὶ τότε τρέχομεν ἀκριβῶς πρὸς τὸν κίνδυνον. Ὅτε μὲν διὰ νὰ ἀποφύγωμεν ἓνα σκύλον εὐρισκόμεθα ἐμπρὸς ἐνὸς κυνηγοῦ, ὅτε δὲ καταφοβισμένοι τρέχομεν, χωρὶς νὰ ἡξεύρομεν ποῦ, κάμομεν ἐν πήδημα, καὶ πίπτομεν εἰς ἓνα κρημνόν, ὅπου εὐρισκόμεν τὸν θάνατον. Κοιμώμεθα με τὸν ἓνα ὀφθαλμὸν, πάντοτε ἀνήσυχον, πάντοτε περίτρομοι.